

PODROBNÁ DIAGNOSTIKA TŘÍDY

Škola:	SOCIOKLIMA	DŮVĚRNÉ!	
Dotazník:	U nás ve třídě		
Třída:	7.E	Školní rok:	2023 / 2024
Počet žáků ve třídě:	8	Počet zapojených žáků:	8
Datum od:	15. 10. 2023	Datum do:	17. 10. 2023

1. Výstupy modulu **DETAIL** jsou:

- **ZÁKLADNÍ DIAGNOSTIKA TŘÍDY:** neadresné shrnutí výsledků dotazníkového šetření
- **PODROBNÁ DIAGNOSTIKA TŘÍDY:** jmenovité výstupy dle výsledků dotazníkového šetření, kdy součástí zprávy jsou jmenovité přehledy získaných voleb v uvedených kategoriích a subkategoriích, ke každé kategorii popis, rizika, doporučení, navazující program práce se třídou, k dispozici je i výpis z této zprávy - bez textových komentářů
- **SUMÁŘ VOLEB:** profil chování každého žáka (tzn. v jakých subkategoriích chování a jaký počet voleb získal každý žák)
- **KARTY ŽÁKŮ** obsahují získané volby a sebehodnocení; projevy, rizika, doporučení pro rozhovor a práci s žákem, s učitelem a s rodiči
- **INDEX SOCIÁLNÍHO ZAČLENĚNÍ** obsahuje adresný přehled žáků zařazených do jednotlivých stupňů sociálního začlenění z pohledu tří faktorů (přijetí, zapojení, bezpečí) (připravujeme)
- **DOPORUČENÍ PRO PRÁCI S JEDNOTLIVCI** obsahuje shrnutí doporučení pro práci učitele s žákem jednotlivcem

2. Pokud zjištění a nabídnutá řešení přesahují dovednosti a možnosti specialistů (pověřených osob) či kompetence školy, doporučujeme kontaktovat (servisní poradenské) zařízení: ped.-psych. poradnu, středisko výchovné péče, psychologa, organizace poskytující preventivní a intervenční programy. Výsledky mohou sloužit jako podklad pro cílenou prevenci a intervenci a jsou východiskem pro práci se třídou či jednotlivcem (individuální výchovný plán).

3. S vyučujícími doporučujeme **konzultovat realizaci doporučení a opatření**, nikoli detailní zjištění. K tomu slouží dokument **DOPORUČENÍ PRO PRÁCI S JEDNOTLIVCI**.

4. Každý žák a jeho zákonný zástupce má možnost konzultovat individuální výsledky dotazníků SOCIOKLIMA se specialisty - pověřenými osobami školy. Konzultace s žáky a s rodiči je vhodná nad **KARTOU ŽÁKA** (samostatný dokument) za předpokladu, že pověřená osoba je kompetentní ve vedení poradenského rozhovoru. Je nepřípustné sdělovat výsledky zjištění o jiných žácích.

5. Doporučujeme převzetí výstupu - výpisu ze zprávy potvrdit podpisem (Karta žáka - žákem nebo jeho zákonným zástupcem, PDT - zapojeným pedagogem, odb. pracovníkem)

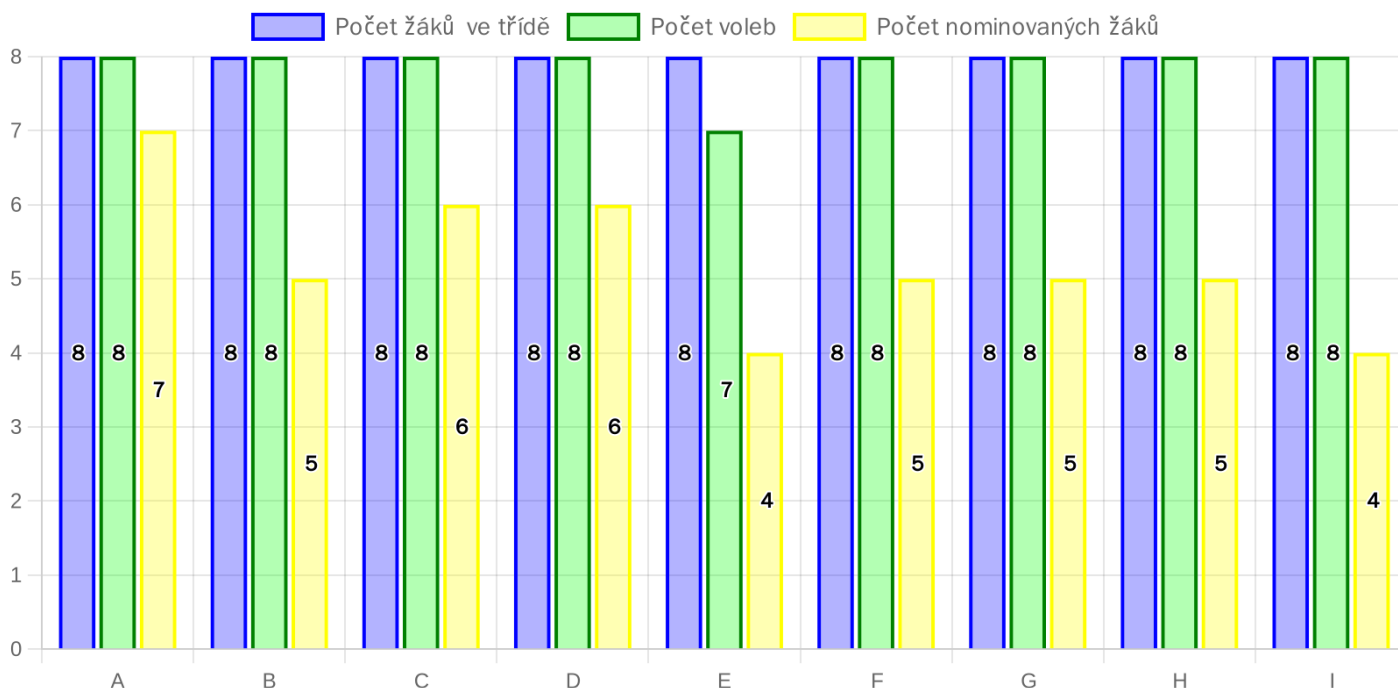
Tato zpráva podléhá zákonu č. 101/2000Sb. o ochraně osobních údajů. Přístup k ní mají pouze experti - osoby pověřené ředitelem školy, které absolvovaly školení SOCIOKLIMA (1) Expert pro práci s metodou SOCIOKLIMA, nebo (2) Specifické dovednosti pro práci s metodou SOCIOKLIMA, nebo (3) Online dotazníky SOCIOKLIMA jako východisko pro práci se třídou, nebo (4) Komplexní využití metody SOCIOKLIMA. Dále pak postupují v souladu s

Etickým kodexem společnosti SOCIOKLIMA, s.r.o. a jsou kompetentní ve vedení poradenského rozhovoru. Za výběr pověřených osob (expertů) je zodpovědný ředitel školy.

Zjištění v této zprávě vychází z výpovědí žáků dané třídy prostřednictvím zvoleného dotazníku v programu SOCIOKLIMA komplexní online diagnostiky školních tříd. Zpracovatel neodpovídá za pravdivost sdělení žáků.

1. Základní struktura třídy dle míry výskytu hlavních kategorií chování

Graf č. 1: Struktura třídy podle kategorií chování

Legenda:

A - Kamarádké chování, B - Nesmělé chování, C - Nápadné chování, D - Vlivné chování, E - Agresivní chování, F - Vyhýbavé chování, G - Zbabělé chování, H - Disciplinované chování, I - Morální chování

2. Zjištění

Silné stránky

- Ve třídě jsou žáci, kteří se dobře učí, jsou bystří a úspěšní ve školních předmětech a spolužáci jejich školní úspěchy vnímají. **(6% H.2 - školní úspěšnost)**
- Ve třídě se vyskytují skupinky – je třeba poznat, zda se respektují (poté je to v pořádku) nebo vytvářejí napětí (to je třeba řešit). **(5% A.2 - výběrové kamarádství)**

Rizikové faktory

- Ve třídě jsou žáci, kteří mají potřebu na sebe upozornit nepříjemným způsobem. Vyrušování, drzost a hluchost rozbíjí koncentraci žáků i průběh výuky. **(6% C.1 - rušivé až drzé chování)**
- Ve třídě jsou žáci, kteří pro kontakt se spolužáky využívají provokace, popichování, drobné naschvály (berou jim věci, zveřejňují jejich osobní záležitosti aj.) a jsou dotěrní. **(5% C.3 - provokující chování)**

Ohrožující faktory

- Ve třídě dochází ke znevažování, výsměchu, nadávkám, zastrašování a dalším formám psychického ubližování vůči některým žákům. Podrobnosti (kdo - komu) zjistíte v adresných výstupech. **(6% E.2 - psychické ubližování)**
- Ve třídě se vyskytuje fyzické ubližování! Třída o tom ví! V adresných výstupech dotazníku zjistíte o koho jde a komu je ubližováno! **(4% E.1 - fyzické ubližování)**

3. Doporučení

Silné stránky - jak využít?

- Poskytujte jim přiměřené ocenění a podporu, dovolte někdy selhat bez zjišťujících komentářů, výborné školní výsledky neberte jako samozřejmost, pokud je žák nadaný na některou z oblastí – mějte porozumění pro specializaci. Čas od času jim nabídněte roli Vašeho asistenta v oboru, ve kterém je dobrý, jindy pomocníka pro spolužáky.
- Pokud je třída rozdělena do skupinek, které se vzájemně respektují, je to přirozené a není třeba tyto skupiny rozbíjet nebo se snažit vytvořit jednu velkou partii všech se všemi. Pouze v případě, že se objeví první signály porovnávání, soupeření či nepřátelství – války mezi těmito skupinami, je třeba zasáhnout – zjistit, v čem je konflikt, jaké jsou společné zájmy všech žáků a na čem bude možné postavit respekt a spolupráci.

Rizikové faktory - jak ošetřit?

- Buďte si vědomi, že se může jednat o nesprávný cíl chování – a to je „boj o moc“, kdy žáci testují pevnost, odolnost a stabilitu dospělých. Případně se může jednat o žáka s ADHD, který velmi vyžaduje předvídatelnost, strukturu a organizaci času i chování učitele, krátkodobé cíle a jejich splnění. Zapamatujte si jména žáků a oslovujte je oblíbeným tvarem jména. Věnujte pozornost těmto žákům dříve, než si o ni řeknou nevhodným způsobem. Domluvte si signály individuálně referující žákovi váš požadavek pro aktuální situaci
- Podporujte žáky ve vyjadřování potřeb kultivovanou formou, protože cílem provokujícího chování bývá zpravidla zajištění (fyzického) kontaktu a pozornosti (rad bych, aby se se mnou bavili, byli spolu ve skupině aj.).

Ohrožující faktory - jak zastavit?

- Důsledně vyžadujte respektující chování mezi žáky. I jako pedagogové se s respektem chovejte k sobě i k žákům.
- Hledejte možnosti jak žákům poskytnout fyzicky namáhavé aktivity (velmi často se může jednat o důsledek nudy, frustrace, nebo přenesené agrese). Pokud se jedná o měření sil a je respektováno právo STOP, pak do hodin tělesné výchovy zařaďte více úpolových technik (aktivity založené na překonání protitlaku, odporu, a jiné). Pokud se jedná o chování s prvky šikany (četnost, nerovnováha sil, krutost, dlouhodobost), vyjádřete jednoznačný nesouhlas s takovým chováním; zastavte ubližování, ochraňte oběť. A dále postupujte podle metodického postupu.

4. Struktura třídy dle míry výskytu subkategorií chování

Dotazníky SOCIOKLIMA se zaměřují na zjišťování míry výskytu sledovaných devíti kategorií chování – tzv. socio-behaviorálních komponent klimatu školních tříd. Ty jsou dále podrobněji rozděleny na 27 subkategorií, tzn., že každá kategorie je dále členěna na 3 subkategorie chování. Jedná se o dotazníky **SOKL** (Sociální klima), **UNVET** (U nás ve třídě), **PK_Ž** (První krok – žáci).

Tab. č. 1: Výskyt sledovaných subkategorií chování

Kategorie / subkategorie	Počet voleb				
A: KAMARÁDSKÉ CHOVÁNÍ	11 %	44	24	20	0
A.1 obecné kamarádství	30 %	13	6	7	0
A.2 výběrové kamarádství	43 %	19	10	9	0
A.3 zastání se a ochrana	27 %	12	8	4	0
B: NESMĚLÉ CHOVÁNÍ	10 %	38	19	19	0
B.1 objekt fyzického ubližování	24 %	9	4	5	0
B.2 objekt výsměchu a urážek	42 %	16	8	8	0
B.3 osamělost	34 %	13	7	6	0
C: NÁPADNÉ CHOVÁNÍ	15 %	58	27	31	0
C.1 rušivé až drzé chování	40 %	23	11	12	0
C.2 vtipné chování a šaškování	28 %	16	8	8	0
C.3 provokující chování	33 %	19	8	11	0
D: VLIVNÉ CHOVÁNÍ	9 %	36	17	19	0
D.1 pozitivní vliv	19 %	7	3	4	0
D.2 negativní vliv	31 %	11	6	5	0
D.3 předvádění se	50 %	18	8	10	0
E: AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ	12 %	46	21	25	0
E.1 fyzické ubližování	30 %	14	6	8	0
E.2 psychické ubližování	48 %	22	11	11	0
E.3 kyberšikana	22 %	10	4	6	0
F: VYHÝBAVÉ CHOVÁNÍ	11 %	44	25	19	0
F.1 denní snění a pasivita	36 %	16	9	7	0
F.2 anonymita	25 %	11	7	4	0
F.3 rezignace	39 %	17	9	8	0
G: ZBABĚLÉ CHOVÁNÍ	9 %	35	20	15	0
G.1 podbízění se	34 %	12	7	5	0
G.2 pomluvy	31 %	11	7	4	0
G.3 žalování	34 %	12	6	6	0
H: DISCIPLINOVANÉ CHOVÁNÍ	13 %	51	27	24	0
H.1 přehnaná slušnost	27 %	14	8	6	0
H.2 školní úspěšnost	47 %	24	12	12	0
H.3 mimoškolní úspěšnost	25 %	13	7	6	0
I: MORÁLNÍ CHOVÁNÍ	12 %	46	21	25	0
I.1 férovost a spolehlivost	33 %	15	6	9	0
I.2 smysl pro spravedlnost	37 %	17	9	8	0
I.3 sounáležitost a spolupráce	30 %	14	6	8	0

A: Kamarádké chování

Kamarádké chování se projevuje důvěrou, pocitem bezpečí, zájmem, podporou a pomocí, vzájemným respektem a vědomím, že se na někoho lze kdykoliv spolehnout. Být kamarádem a mít kamarády je nejdůležitější potřebou dětí v každém věku. Jsou-li žáci, kteří získali vysoký počet voleb v této kategorii, nejen oblíbení, ale i odvážní, angažovaní a prosociálně orientovaní, mohou velmi významně přispět k rozvíjení skupinové soudržnosti a spolupráce. Jako vrstevnický vzor mohou prosadit zastavení nežádoucích jevů. Vytvářejí podmínky pro pocit bezpečí, sounáležitosti a přijetí.

Žáci, kteří získají minimální nebo nulový počet voleb v kamarádkém chování (viz sumář voleb), se často ocitají v situaci, kdy upřednostňují jakýkoliv, byť negativní, kontakt s ostatními. Sankce bez porozumění cílům chování mohou jejich frustraci ještě prohloubit. V těchto případech je nutné věnovat pozornost nácviku pozitivních forem navazování kontaktu s druhými, efektivnímu řešení konfliktů a minimalizaci odmítaných forem chování.

Tab. č. 2: A: Kamarádké chování

A: Kamarádké chování: Jakub (12x), Petra (8x), Pepa (8x), Tomáš (7x)
A.1 obecné kamarádství: Jakub (7x), Tomáš (5x), Bibiana (1x)
A.2 výběrové kamarádství: Petra (7x), Pepa (7x), Kristýna (3x), Matěj (2x)
A.3 zastání se a ochrana: Jakub (5x), Bibiana (3x), Tomáš (2x), Petra (1x), Pepa (1x)

Projevy

- zájem, komunikace (oslovování, pozdrav, oční kontakt), sdílení, společné zážitky
- důvěra, pocit bezpečí, vzájemná podpora a pomoc, věrnost
- ochota k pomoci a schopnost spolupráce
- laskavý humor a lehkost, optimismus
- respektování skupinových pravidel soudržnosti
- důvěryhodnost, spolehlivost, empatie, otevřenost, vstřícnost, konstruktivní řešení problémů

Rizika

- černobílé vidění (i problémoví žáci mohou mít a mají své přátele)
- zodpovědnost za výběr "kamarádů"
- nedostatek kamarádů může být jak příčinou, tak důsledkem nedostatečných sociálních dovedností - pozor na sociální izolaci
- pozor na "falešná přátelství", zejména tam, kde je patrný nerovný vztah - jeden vždy velí, druhý se vždy podřizuje (u pokročilé šikany může jít o "divné" kamarádství vzájemně závislých osob)
- žáci s nízkým počtem voleb mohou patřit jak k neoblíbeným, tak k těm, kteří nedisponují potřebnými sociálními dovednostmi (mohou volit náhradní cíle – poutání pozornosti, boj o moc, ubližování k naplnění potřeby sounáležitosti, případně rezignovat na vztahy a být neteční)

Doporučení

- respekt k jedinečnosti každého člověka; ocenění, uznání a podpora žádaného chování
- podpora a spolupráce s jedinci s výrazným pozitivním vlivem a přátelskými vazbami

- zmapování přátelských dvojic, skupin a podpora jejich fungování
- propojování fungování skupin do společné činnosti – kooperativní výuka
- outdoorové aktivity s cílem prohloubení přátelských vazeb a sociálních opor
- předcházení a efektivní řešení sporů
- podpora sociálních a komunikačních dovedností – kamarádství a přátelství, svoboda a zodpovědnost

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT SOUČÁSTÍ VZTAHŮ

Téma A: Jak získat a udržet kamarády?

Potřeba: potřeba sounáležitosti a akceptace vrstevníky

Cíl: být oblíbený - pochopit význam kamarádského, partnerského a pracovního vztahu ve školní třídě, umět jej vytvářet a udržovat

Získané dovednosti: upevňování důvěry a důvěryhodnosti, projevování zájmu, sdílení, komunikace, vyjadřování podpory, sdělování nesouhlasu, respektující přístup, péče o udržování přátelství

B: Nesmělé chování

Nesmělé chování je chování s prvky nejistoty, strachu, nesmělosti, nedostatečných sociálních dovedností, úzkostnosti až vyhýbavosti a upozorňuje na zvýšené riziko ohrožení ubližováním či sociální izolací (nižší sociální atraktivita, možná pozice outsidera nebo odmítaného žáka).

Vycházíme z poznatků, že v daném vývojovém období je potřeba dětí směřována k potvrzení sociální atraktivity, k hledání autonomie a přiměřené míry sociální otužilosti či odolnosti, přiměřená míra asertivity a otevřenosti projevující se angažovaností, aktivním přístupem až rebelií vůči omezením či mocenskému chování druhých lidí (vrstevníků i dospělých).

Tab. č. 3: B: Nesmělé chování

B: Nesmělé chování: Vendula (16x), Matěj (12x), Tomáš (5x), Bibiana (3x)
B.1 objekt fyzického ubližování: Matěj (6x), Vendula (3x)
B.2 objekt výsměchu a urážek: Vendula (6x), Matěj (6x), Kristýna (2x), Tomáš (1x), Bibiana (1x)
B.3 osamělost: Vendula (7x), Tomáš (4x), Bibiana (2x)

Projevy

- nápadná plachost, strach, bázlivost, osamělost, izolovanost, nejistota - snížená psychická odolnost, pocity méněcennosti, sklony k sebelítosti
- neschopnost navazovat a udržovat přiměřené vztahy s vrstevníky, odmítat nežádoucí chování, požadavky
- zvýšená potřeba ochrany, kontroly
- snaha zapojit se do dění ve třídě nepřijatelným způsobem („trapné“ vtipy, činnosti, podlézání)

Rizika

- zvýšené riziko potencionální oběti šikanování (od ostrakizace přes "hromosvod" až po obětního beránka, pozor na podezřelé "kamarádství" - nejvyšší stupeň závislosti oběti na agresorovi/ identifikace)
- záměna obranného postoje oběti, případně jednorázového násilí může být zavádějící a snadno se takovému žákovi "přilepí" značka agresora
- přesunutá agrese/ žák s dvojrolí: oběť ubližování, která vystupuje vůči slabším jako agresor
- bagatelizace ze strany učitelů - je tichý, nenápadný, nezlobí - nejsou s ním problémy - ztráta přehledu o dění ve třídě
- nevhodné poznámky a reakce učitele mohou spouštět, potvrzovat nežádoucí chování spolužáků k takovému jedinci

Doporučení

- posilování respektu k odlišnostem (sebepřijetí a respekt k druhým), podpora sociálních dovedností - ošetření osobních hranic, asertivita, vyjádření a kultivace emocí
- práce s tělem - držení těla, přiměřeně sebejistý postoj, stabilita, rozhodnost, mimika, pohled, práce s hlasem - pevně, jistě, důrazně, trénovat vzruch a útlum
- aktivizovat v samostatnosti prostřednictvím osobnostně sociální výchovy, v komunikačních dovednostech
- rozvoj asertivního chování a týmová práce (s cílem zapojení všech)

- nastavení pravidel soužití a konstruktivní řešení sporů
- vyšetřování a řešení případné šikany (VŽDY a v souladu s metodickým pokynem v případě výskytu obětí fyzických a psychických útoků)

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT SCHOPNÝ

Téma B: Jak posílit zdravou sebedůvěru?

Potřeba: odvaha k nedokonalosti a potřeba být schopný, mít zdravou sebedůvěru

Cíl: pochopit silné a slabé stránky osobnosti, podporovat sebedůvěru a sebejistotu, odstraňovat nadřazenost, posílit odvahu k sebe prezentaci a seberozvoji

Získané dovednosti: upevňování sebehodnoty a sebejistoty, respektující a tvořivý přístup, odvaha k vlastní účinnosti

C: Nápadné chování

Jsou lidé, kterých si nelze „nevšimnout“. Cílem jejich chování je upoutat pozornost, zajistit si kontakt s druhými. Pokud je jejich chování „odměňováno“ pozorností, byť negativní – dosáhli svého a jejich strategie se jim osvědčila. K tomuto cíli může žák používat různé způsoby chování aktivní i pasivní, zjevné i skryté (poutání pozornosti, boj o moc, msta, předvádění neschopnosti).

Tab. č. 4: C: Nápadné chování

C: Nápadné chování: Matěj (18x), Pepa (13x), Petra (11x), Kristýna (9x)
C.1 rušivé až drzé chování: Petra (6x), Matěj (6x), Pepa (5x), Kristýna (5x), Tomáš (1x)
C.2 vtípné chování a šaškování: Matěj (6x), Tomáš (5x), Pepa (3x), Petra (1x), Jakub (1x)
C.3 provokující chování: Matěj (6x), Pepa (5x), Petra (4x), Kristýna (4x)

Projevy

- nedostatečná sebekázeň, potřeba vzrušení a rizika, nebo lehkosti a legrace
- hlučnost, neklid, drzost, nevhodné poznámky a komentáře, bavení se a hlasité vyrušování
- motorický neklid, vyhledávání očního nebo tělesného kontaktu (pošťuchování, provokace, trvalé otáčení se v lavici)
- odmítání a ignorování pokynů, rebelie, frajerství, vytahování se, srovnávání, nadměrná až nelítostná kritika
- neobvyklé formy chování a úpravy zevnějšku (nápadné, provokující, možnost příslušnosti k subkultuře)
- legrační, nápadné, hlučné chování s podtextem legrace, klaunovství (někdy až za hranici sebeúcty)

Rizika

- narušování pravidel soužití - převzetí moci ve třídě (negativní vliv), zvýšená nekázeň ve třídě, narušené vyučovací klima
- "škodlivá" legrace - ubližování formou nevhodné legrace až psychického nátlaku, znevažování, posměchu, provokací
- zvýšený výskyt "frajeření" - spojený s kritikou odlišných (pozor na ekonomickou šikanu)
- pozor na provokující oběti - vyvolávají nevhodným způsobem jakýkoliv, i nepříznivý sociální kontakt jako východisko ze sociální izolace a odmítání
- neznalost cílů chování může prohlubovat problém (upevňování nevhodné strategie – „všimnou si mě, jen když zlobím“)
- nedostatkem znalostí o subkulturách může dojít k vytvoření skupiny se závadovými normami (extremistické směry)
- sebepoškozující tendence aj.
- hašteřivost, neklid, roztěkanost, odmítání a trestání jako důsledek provokujícího a obtěžujících chování spolužáků
- nepřijímání odlišnosti a znevažování jinakosti a odlišnosti (až šikana)

Doporučení

- porozumění potřebě jedinců s provokujícím chováním a volba individuální strategie minimalizace nežádoucího chování

- poutání pozornosti: předcházet tomuto chování včasným oceněním, zaměstnáním, podporou kladného chování, náhodným zpevněním žádoucích činností, nenechat se "lapit"
- boj o moc: poskytnout podíl na rozhodování (výběr nabízí učitel), vymežit pole vlivu a působnosti, neponižovat, připravit dopředu aktivitu s podílem rozhodování žáků, působení přirozených nebo logických důsledků jako akceptace rozhodnutí žáka
- msta: nebrat chování žáka osobně, vyjadřovat oddělené vnímání chování od osoby (nepřipustit, aby měl žák nad reakcí dospělých moc), ověřit si potřebu a projevit porozumění - nepopírat, ba naopak potvrdit aktuální prožívání..."vidím, že jsi pořádně naštvaný, zlobí tě..."
- předvádění neschopnosti: povzbuzovat, vyjadřovat podporu, zadávat přiměřené "rozškrované úkoly", postupovat krok za krokem, nelitovat!!!
- trénink sociálních dovedností - kultivace naplňování potřeb, dosahování osobních cílů, komunikace, vymezení osobních hranic, výchova k zodpovědnosti, kultivace sebekázně, učit se snášet selhání, chybu
- dohodnout a důsledně uplatňovat pravidla soužití - práce s vrstevnickým názorem (ocenění žádoucích vlastností, chování atd. názorem skupiny - učitel moderátor činnosti)
- kázeňská opatření
- pomoc poradenských služeb (u žáků s ADHD, poruchami chování, psychiatrickou diagnózou, dohodnout pravidla zacházení ze strany spolužáků, vyučujících - představit opatření rodičům)

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT DŮLEŽITÝ

Téma C: Jak získat pozornost a projevit zájem?

Potřeba: být součástí vztahů, potřeba akceptace vrstevníky, potřeba vzrušení

Cíl: poznat vlastní cíle a naučit se jejich pozitivní naplňování, pochopit a respektovat odlišnosti (fyzické, zdravotní, psychické, sociokulturní, etnické, genderové aj.)

Získané dovednosti: pozitivní sebereprezentace, cit pro míru, sebekázeň, sociálně přijatelný způsob kontaktu a pozornosti, respekt, akceptace odlišnosti

D: Vlivné chování

Jako vliv se chápe míra ovlivňování dění ve třídě, zda je osobnost, vliv a názor těchto žáků skupinou akceptovaný nebo dokonce směrodatný v rámci skupinových norem. Přítomnost žáků s pozitivním vlivem je nezbytným předpokladem pro zdravé sociální klima třídy.

Tab. č. 5: D: Vlivné chování

D: Vlivné chování: Petra (10x), Pepa (10x), Jakub (7x), Matěj (5x)
D.1 pozitivní vliv: Jakub (7x)
D.2 negativní vliv: Petra (6x), Pepa (5x)
D.3 předvádění se: Pepa (5x), Matěj (5x), Petra (4x), Kristýna (3x), Bibiana (1x)

Projevy

- respekt ostatních žáků - "dají na jeho slova", mívá obvykle své příznivce, obdivovatele, ale i své odpůrce
- umí se prosadit - významný vliv na skupinové normy, hodnoty
- osobní atraktivita, používání "symbolů moci"- frajeřina
- obvykle vyšší sebevědomí, sebejistota, stabilita a osobní účinnost
- při mocenském uplatňování vlivu může vyvolávat strach
- ve snaze "přiživit se na jeho moci" mohou se v jeho blízkosti vyskytovat tzv. přísluhovači - lidé s nízkým vlivem a vysokou potřebou moci

Rizika

- zjednodušení pohledu na život ve třídě - "vyřídí si to sami"
- nedostatek znalostí o hodnotách a tendencích třídy (díky deformovanému hodnotovému systému třídy může být hodnocen spolužák jako "pozitivní vůdce", přestože hodnoty jsou závadné)
- paralelní struktura třídy s negativním programem - pozor na "využívání služeb" pedagogy - umí zajistit pořádek, mnohdy za cenu tvrdé "totality", skrytá struktura třídy může mít podobu "mafie" - skuteční vůdčové nejsou "vidět"
- nápadná "jednota" žáků ve třídě - atmosféra strachu (nelze "vybočovat" bez újmy)

Doporučení

- využít sílu vlivu potřebným směrem - tzn. cílem působení je získat vlivného žáka k prosazení potřebných pedagogických cílů
- posilování pozitivní orientace a zodpovědnosti
- individuální práce s jednotlivci - mít vliv = mít i zodpovědnost
- při negativním vlivu je potřeba "rozrušit" jádro - oddělit vlivnou osobu od jeho obdivovatelů

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT RESPEKTOVANÝ

Téma D: Jak zacházet s vlastní mocí?

Potřeba: potřeba být schopný, mít převahu, potřeba uplatnit se a mít vliv, potřeba být respektovaný

Cíl: pochopit souvislost mezi vlivem a zodpovědností, podpora rozhodnosti, spoluzodpovědnosti a angažovanosti, předcházení manipulativním strategiím

Získané dovednosti: zdravá sebedůvěra, sebekázeň, naplňování potřeby vlivu pozitivním a přiměřeným způsobem, rozlišování kompetencí

E: Agresivní chování

Za agresivní chování považujeme takové projevy, při nichž je patrný prvek násilí (přímého i nepřímého, aktivního i pasivního), včetně zneužívání moderních komunikačních technologií k ubližování druhým. Může jít o poměrování sil bez ubližujícího a ponižujícího záměru (emocionální agrese, zoufalá agrese), nebo o systematické, chladnokrevné, opakované a záměrné ubližování – šikanu – s převahou agresora (počtu, síly, moci), které vede k ponižování druhého – oběti. Nápadné v tomto případě je, že se oběť neumí nebo nemůže účinně bránit a okolí tomuto násilí lhostejně přihlíží a nezasáhne.

Tab. č. 6: E: Agresivní chování

E: Agresivní chování: Matěj (14x), Pepa (13x), Kristýna (12x), Petra (7x)
E.1 fyzické ubližování: Pepa (7x), Matěj (6x), Kristýna (1x)
E.2 psychické ubližování: Pepa (6x), Matěj (6x), Petra (5x), Kristýna (5x)
E.3 kyberšikana: Kristýna (6x), Petra (2x), Matěj (2x)

Projevy

- **Fyzické ubližování:** strkání, rány, bití, fackování, kousání, kopání, tahání za vlasy, lechtání bez STOP, dotýkání na intimních místech, šlapání po těle, řezání, pálení, škrcení, bránění ve vykonání potřeby (WC) aj.
- **Psychické ubližování:** zakazování, příkazování, nadávky, urážky, výsměch, znevažování, vyhrožování, zastrahování, záměrné komolení jména, nelichotivé přezdívky, zveřejňování intimností, ohrožující vzkazy a výzvy, „výpalné“, nucení ke kriminální činnosti, přehazování viny, sexuální narážky, parodování a znevažování rodinných příslušníků, ekonomické situace, původu, odlišnosti, onemocnění aj.
- **Pasivně agresivní chování:** ignorování, přehlížení, navádění, odmítání kontaktu - spolupráce - zapojení (TV, skupinové práce, skupinové aktivity) odsedávání, vykazování z místa a ze skupiny, znevažující gesta
- **Poškozování a brání věcí:** nápadně časté chybění pomůcek, poškozené věci, brání svačin, schovávání a poškozování oblečení
- **Kyberšikana:** zastrahování, zveřejňování důvěrných informací, fotomontáže, ohrožující vzkazy a výzvy, falešné profily

Rizika

- bagatelizace signálů o nezdravých vztazích ve třídě; tvrzení žáků: "všechno je jenom legrace"
- nerozpoznání hranice mezi škádlením a šikanováním
- přerůstání závadného chování do systematického ubližování – šikany
- nedostatek odvahy k zastavení
- zjednodušený pohled na agresivitu (v určitém věku je agresivní chování a poměrování sil přirozenou součástí vývoje a života vrstevnické skupiny – musí mít však jasně daná pravidla a respektovat hranice tzv. "rytířské souboje")
- opomíjení možných příčin a spouštěčů (zvýšená iritabilita, impulzivita u žáků se SPUCH, ADHD; zátěžové situace v rodině, ve škole atd.) a širšího kontextu chování (provokující nebo útočící oběť, obranná nebo přesunutá agrese aj.)

- nevědomé chování (někdy i vědomé) pedagoga jako spouštěč, příp. potvrzení oprávněnosti agresivního (příp. ignorujícího) chování vůči některému žákovi
- ohrožující neznalost pedagogů "vnějšího a vnitřního rozměru šikánování" - závislost mezi agresorem a obětí včetně vývoje skupinové dynamiky třídy
- závadný postup při vyšetřování (zjišťování informací před celou třídou, konfrontace mezi agresorem a obětí, zmanipulování výpověďmi účastníků) a řešení šikany (povrchní, rychlé usmíření - "podejte si ruce a slib, že už to nikdy neuděláš!")
- ponižující samoúčelné trestání bez pochopení cílů chování (R. Dreikurs) - dochází k prohlubování problému a zvýšení brutality

Doporučení

- společně se třídou nastavit pravidla soužití a důsledně je dodržova včetně uplatňování přiměřených sankcí
- program pro kultivaci agrese, řešení konfliktů, přijímání odlišnosti, kultivované vyjádření hněvu, vyjadřování emocí
- vytváření příležitostí pro neškodné vybití agresivity (outdoorové techniky aj.)
- kultivace agresivního chování u chlapců – nikoli její potlačení (síla, odvaha, statečnost, ochrana, obrana, měření sil - pravidla) - posílení sebekázně v rámci sportu a "silových" aktivit s pravidly
- porozumět spouštěčům a kontextu agresivního chování
- **Při výskytu šikany:**
 - v akutní fázi rozhodný postoj pedagogů - JEDNOTNÝ POSTUP - zastavit agresivní chování a vyjádřit osobní odmítavý postoj k násilí, postupujte podle metodického pokynu
 - vzájemná podpora, podpůrné poradenské aktivity školy (žák pedagog, rodič)
 - individuální práce s žáky agresory ve spolupráci s odborným zařízením SVP, PPP aj - porozumění cílům chování
 - vytváření vztahu důvěry a přijetí, důsledné oddělování chování od osoby, práce s nesprávnými schémata chování v širším kontextu – rodina, vrstevníci, škola
 - kázeňská opatření
 - vyhledat externí pomoc (vyšetřování a řešení případné šikany)

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT UKÁZNĚNÝ

Téma E: Kdo je skutečně silný a jak se to dělá?

Potřeba: potřeba důležitosti, přijetí a porozumění

Cíl: minimalizovat násilné a zákeřné chování, využívat sílu konstruktivním způsobem, umět zacházet s vlastními emocemi (pojmenovat a kultivovaně vyjadřovat emoce)

Získané dovednosti: zdravé sebezprosažení bez násilných projevů, ošetření vlastních hranic, kultivace agrese, rozvoj sebekázně a disciplíny

F: Vyhýbavé chování

Vyhýbavé chování představuje nedostatek odvahy ke zvládnutí zátěžové situace nebo vyjadřuje lhostejnost k dění v okolí.

Může se jednat o vyhýbání se škole, spolužákům, učitelům, neúspěchu, nepříjemným situacím (zkoušení, písemka, některé předměty) nebo pozici ve třídě (nikdo se s ním nebaví, vysmívají se, ubližují mu atd.), šaškování a infantilní projevy.

Tab. č. 7: F: Vyhýbavé chování

F: Vyhýbavé chování: Vendula (21x), Bibiana (10x), Matěj (7x), Tomáš (3x)
F.1 denní snění a pasivita: Vendula (7x), Bibiana (6x), Tomáš (3x)
F.2 anonymita: Vendula (7x), Bibiana (4x)
F.3 rezignace: Vendula (7x), Matěj (7x), Kristýna (3x)

Projevy

- častá absence, pozdní příchody, předčasné odchody, podezření na falšování omluvenek, neodůvodněnost absence
- lhostejnost, nezájem, netečnost, uhýbání, projevy lhostejnosti, zhoršení prospěchu
- opakované omlouvání zdravotních potíží (zpravidla ranní nevolnost, bolesti hlavy)
- neschopnost zvládat obvyklou zátěž; řešit konflikty
- vyhledávání možností k úniku z obtížné situace - častá odpověď "nevím"; "no a co!"; vyhýbavé odpovědi
- neschopnost navazovat a udržovat přiměřené vztahy s vrstevníky
- snížená sociální odolnost, osamělost, izolovanost, šaškování a infantilní projevy

Rizika

- nevšímavost nebo přehlížení potřeb "nezúčastněných" žáků
- osamělost, izolovanost, iluze "hodného žáka", posílení pocitu zbytečnosti a nepotřebnosti - "stejně nikomu nechybím"
- bagatelizace signálů ohrožení dítěte: experimentování s návykovými látkami, depresivní stavy a sebepoškozování, vliv závadné party
- ohrožující situace v rodině – nedostatečný režim a denní řád v rodině, domácí násilí, týrání, zneužívání, dramatická (před-), (po -) rozvodová situace, závažné onemocnění v rodině, změna bydliště aj.), sociální ztráty (blízcí lidé, zvířata aj.)
- strach ze "ztráty kontroly" nad situací - zejména u matek alkoholiček, chronicky nebo duševně nemocných (děti si nedovolí je opustit – mají je na starosti)
- jako oběť šikany ve třídě (téměř nejčastější příčina záškoláctví) nebo reakce na provokující chování a naplňování pokynu dospělých - nevsímej si jich! - sekundární separace
- nedostatečné zvládnutí učiva v důsledku z častých absencí (např. vlivem nemoci)

Doporučení

- vnímat únikové tendence a spouštěče takového jednání

- individuální přístup a hledání příčin únikového jednání, posílení sociální odolnosti a rozvoj sociálních dovedností
- jasná pravidla a opatření při absenci a jejím omlouvání, včetně upozornění na další opatření školy (ve školním řádu - spolupráce s OSPOD)
- možnosti průběžné komunikace a kontaktu s žákem během dlouhodobé nemoci (pedagog, spolužáci)
- rozvoj asertivního chování, týmová práce (s cílem zapojení všech), nastavení pravidel soužití, posílení osobní zodpovědnosti (záškoláctví, nesoustředěnost)

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT ODVÁŽNÝ

Téma F: Jak si získat odvahu a zvládat zátěž?

Potřeba: potřeba důležitosti, potřeba být schopný, odvaha k nedokonalosti a sebezpřijetí

Cíl: podpora odvahy, statečnosti, zodpovědnosti, posílení zájmu a angažovanosti

Získané dovednosti: odvaha, sebmotivace, zdravé sebezprosazení, samostatnost, tvořivost, akceschopnost, angažovanost

G: Zbabělé chování

Zbabělé chování v našem pojetí je ve své podstatě známkou nedostatku odvahy, samostatnosti, (sebe)důvěry, zodpovědnosti a otevřenosti. Vychází z nezdravé loajality, nápadné přizpůsobivosti a ovlivnitelnosti (když myslíš, tak jo...) a podřídivosti. K tomu chování mají sklon lidé s nízkým sebevědomím a vysokou potřebou pozornosti, ocenění a vazby - zavděčovači, naivní jedinci, jedinci s potřebou záštity, často s rozmělněnou osobní zodpovědností a odvahou.

Velmi často tuto strategii přejímají jedinci, kteří by za jiných okolností byli obětí, případně již obětí manipulujícího jednání ostatních jsou. Důležitým kritériem je sledování zisku - co daným jedincům zvolená pozice nabízí, co jsou ochotni tomu obětovat a komu se potřebují přiblížit.

Tab. č. 8: G: Zbabělé chování

G: Zbabělé chování: Kristýna (13x), Matěj (11x), Petra (5x), Vendula (5x)
G.1 podbízení se: Kristýna (6x), Matěj (5x), Bibiana (1x)
G.2 pomluvy: Kristýna (6x), Petra (5x)
G.3 žalování: Matěj (6x), Vendula (5x), Kristýna (1x)

Projevy

- nápadná a téměř nepřetržitá kontrola, zda "uspěje" v očích vůdce, podbízení se a předcházení si ho
- zavděčování - vlezlost, donášení, lichocení, "kupování si" přízně, vykonávání pokynů, kterými je ubližováno druhým, pomlouvání, provokování, spolčování k nekalým činnostem
- žalování nebo přesouvání zodpovědnosti nebo převzetí viny
- dvojrole - žák ubližuje ostatním, přesto se ukáže, že i jemu je ubližováno - přesunutá agrese / pozor při závěrech z vyšetřování, pozorování aj

Rizika

- zbabělost, falešná solidarita a loajalita, bezpáteří účelové jednání
- strach z porušení norem daných "vůdce" (vysvětlit: bonzování = radost z poškození druhého, žádost o pomoc = poskytnutí informací z důvodu zastavení zla)
- přehazování zodpovědnosti
- převzetí zodpovědnosti - krytí vůdce, strach z důsledků "zrady" nebo zavděčování "vůdci" - získávání přízně (ochrany) různými formami
- útočící oběť - náhlý a neadekvátní výpad s fyzickým násilím vůči trýzniteli (na první pohled nelze identifikovat, kdo je kdo), může jít o dlouhodobé ubližování s dramatickým vyvrcholením

Doporučení

- posilování osobní zodpovědnosti, odvahy, statečnosti, jedinečnosti, sebedůvěry, sebevědomí
- vytváření příležitostí k samostatným projevům, aktivitám
- přeskupování třídy v rámci skupinových kooperativních aktivit
- rozlišování mezi bonzováním a žádostí o pomoc (radost z poškození druhého, žádost o pomoc - poskytnutí informací pro zastavení zla)

- při vyšetřování závadného chování sledovat kontext (možná záměna agresora a oběti - POZOR při vyšetřování)

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT ODOLNÝ

Téma G: Jak zůstat svůj a odolat druhým?

Potřeba: potřeba jedinečnosti, důležitosti, autonomie, svobody, ale i sounáležitosti a kooperace

Cíl: podpora odvahy, čestnosti, převzetí zodpovědnosti, posílení zájmu a angažovanosti, minimalizace maladaptivních vzorců chování vycházejících ze strachu a snížené sebedůvěry

Získané dovednosti: odvaha, sebeúcta, přiměřená zodpovědnost, komunikační dovednosti k sebevyjádření – upřímnost s taktem, umění odmítat a odolávat manipulaci

H: Disciplinované chování

Jedná se o chování, které je výsledkem nadání, schopností a píce. Jeho cílem je kladné potvrzení ostatními a dosahování osobních cílů, kdy je potřeba určitého úsilí, sebekázně, sebmotivace či seberegulace, mnohdy i sebezapření. Může se jednat o školní a mimoškolní úspěšnost, přehnaná potřeba být za každou cenu nejlepší nebo upjatá slušnost (strach ze selhání a chyby) a získat především přízeň a oblibu u dospělých.

Tab. č. 9: H: Disciplinované chování

H: Disciplinované chování: Bibiana (14x), Jakub (12x), Vendula (12x), Tomáš (11x)
H.1 přehnaná slušnost: Bibiana (7x), Vendula (5x), Jakub (2x)
H.2 školní úspěšnost: Tomáš (7x), Bibiana (7x), Vendula (7x), Jakub (3x)
H.3 mimoškolní úspěšnost: Jakub (7x), Tomáš (4x), Pepa (2x)

Projevy

- vyšší úroveň sebekázně, zodpovědnosti, nadání a píce
- snaha o úspěch v různých oblastech
- dodržování pravidel společenského chování a zvyklostí, slušné chování, kultivovaný projev
- zvnitřněné (zvýšené) nároky rodičů na výkon, bezchybnost, dokonalost, pověst, image

Rizika

- nebezpečí vyloučení ze skupiny - ostrakizace, šikanování, zneužívání ochoty
- zhoršení chování, prospěchu, změny v chování - žák se může pokusit o "splnutí" s ostatními; je těžké obstát ve vrstevnické skupině (odlišnost - píce, dobrý školní prospěch, zodpovědnost, zájmy - z hlediska dospělých žádoucích, může žáka ve vrstevnické skupině znevýhodňovat)
- přehlédnutí varovných signálů přetížení žáka (neklid, nesoustředěnost, plačtivost, úzkost, strach, ztráta zájmu, lhostejnost)
- vyhrožování a nucení k loajalitě (lhaní, "nebonzování", krytí nekalých činností) nebo sankcionování výlučnosti
- rafinovaný agresor - skryté agresivní jednání, zastírání skutečného jednání (obvykle nepředpokládáme u těchto žáků nevhodné agresivní chování, upozorňuji na typ agresorů "slušňák", boss, kyberšikana)
- nevhodné protěžování žáka nebo dávání za příklad (je žádoucí, aby ocenění vzešlo od vrstevníků)

Doporučení

- podporovat osobní hodnoty a kvality přiměřenou formou - spíše povzbuzovat třídu k vyjádření této podpory
- mít připravené portfolio činností, které by zamezily nudě těchto žáků
- nesrovnávat, nedávat za vzor, neprotežovat! - to vše vzdaluje od vrstevnické skupiny
- vyjadřovat se k jejich chování popisně - je na tebe spolehnouti, mohu tě bez obav pověřit...
- nezatěžovat přesunutím kompetencí pedagoga /kontrola, dozor, výuka, "donášení"
- umožnit unést selhání, chybu, relativizovat případné nepřiměřeně kritické soudy

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT CÍLEVĚDOMÝ

Téma H: Jak dosáhnout a těšit se z úspěchu?

Potřeba: sebepotvrzení, potřeba přijetí a ocenění, potřeba zažívat úspěch, směřování k dokonalosti (ve smyslu A. Adlera), potřeba seberealizace a seberozvoje

Cíl: podpora sebemotivace, sebedisciplíny, tvořivosti, odvahy k přiměřenému riziku (připustit chybu a selhání)

Získané dovednosti: sebemotivace, zdravé sebeprosazení, samostatnost, tvořivost, akceschopnost, houževnatost, péle, sebereflexe, cílevědomost

I: Morální chování

Morální chování vychází z přesvědčení a hodnot, které mají vliv na myšlení i činy. Projevuje se ve vztahu k sobě, k druhým a k životu. Slušnost je přirozená, bez napětí a strachu ze selhání. Tito žáci jsou ve srovnání s vrstevníky morálně i hodnotově vyspělejší a zralejší. V jejich vystupování se snoubí sebedůvěra s respektem a úctou k druhým. Jsou vnímaví k potřebám druhých a podporují soudržnost a spolupráci. Svojí čestností a spolehlivostí mohou mít významný vliv na život ve třídě.

Tab. č. 10: I: Morální chování

I: Morální chování: Jakub (20x), Tomáš (15x), Bibiana (10x), Pepa (1x)
I.1 férovost a spolehlivost: Jakub (7x), Tomáš (5x), Bibiana (3x)
I.2 smysl pro spravedlnost: Jakub (7x), Tomáš (5x), Bibiana (4x), Pepa (1x)
I.3 sounáležitost a spolupráce: Jakub (6x), Tomáš (5x), Bibiana (3x)

Projevy

- slušné chování, které doprovází spontaneita, sebeúcta a respekt k druhým (není úzkostné a upjaté)
- vnímavost a vcítění se do prožívání a potřeb druhých, ochota poskytovat oporu a praktickou pomoc
- myšlení i činy jsou v jednotě a vycházejí z morálního přesvědčení
- aktivní podíl na atmosféře sounáležitosti, respektu a úcty k druhým
- přiměřená sebejistota, stabilita a vyrovnanost pramenící ze sebeúcty
- dovednost prosadit a obhájit spravedlnost, a to nejen za sebe, ale i v zájmu druhých

Rizika

- testování a prověřování morálního přesvědčení
- znevažování a bagatelizace zásad a morálky v zájmu situačních výhod (tlak okolí)
- nadměrná odpovědnost za profil třídy a většinové normy (zejména jsou-li v rozporu s hodnotami těchto žáků)

Doporučení

- vnímejte a oceňujte morální vyspělost žáků, neberte jejich přínos jako samozřejmý
- poskytněte ocenění zejména prostřednictvím vrstevnického uznání
- využívejte názory těchto žáků k formování pravidel skupiny, k rozvíjení atmosféry bezpečí a sounáležitosti
- povzbuzujte jejich vnitřní rozhodnutí k morálnímu chování
- prokazujte jim respekt a uznání

Navazující program SOCIOKLIMA - BÝT LIDSKÝ

Téma I: Co je skutečně důležité a jak toho dosáhnout?

Potřeba: cit sounáležitosti a soudržnosti, porozumění a smysluplnost, být hodnotný, být prospěšný

Cíl: podpora empatie, kooperace, citu pro spravedlnost, sebevyjádření, hodnotový systém

Získané dovednosti: sebedůvěra, sebeúcta, respekt, empatie, projevování vzájemnosti a zájmu, spolupráce

Navazující práce se třídou

„Když víme **PROČ (diagnostika)**, najdeme snáze jakékoliv **JAK (řešení)**.“ - volně dle F. Nietzsche

Diagnostika je pouze první krok pro práci se třídou. Poskytne aktuální obraz třídy z pohledu žáků a umožní orientaci v potřebách skupiny i jednotlivců. Efektivita prevence však spočívá ve využití závěrů pedagogické diagnostiky a v dlouhodobé navazující systematické práci s žáky. Práce se třídou má za cíl zlepšení podmínek pro vzdělávání, zejména vztahového prostředí. Protože učit se dá pouze tam, kde vnímáme přijetí, bezpečí a jistotu.

Koncepce navazujícího programu vychází ze sledovaných kategorií chování a koresponduje tak s konkrétními potřebami žáků. K realizaci doporučení nabízíme ucelený program navazující práce se třídou. Jeho cílem je podpora a rozvoj životních dovedností. Podle zjištění z dotazníkových šetření lze přizpůsobit časový rozsah probíraného tématu. V devíti lekcích se žáci mohou naučit, jak pozitivním způsobem naplňovat svoje potřeby.

Tato zpráva byla automaticky generována programem SOCIOKLIMA komplexní online diagnostika školních tříd.